

Politisk kronik 2. halvår 2010

Lars Bille, Lektor

Institut for Statskundskab, Københavns Universitet,

lb@ifs.ku.dk

Den 23. juni bragte BT en historie om, at Helle Thorning-Schmidts mand ikke betalte skat i Danmark. Han havde siden januar 2009 været ansat som direktør i World Economic Forum i Geneve, hvor han også boede og betalte skat. Nogle eksperter betvivlede i BT lovligheden i det forhold, fordi hans familie boede i Danmark, og hvor han også opholdt sig i weekender. Helle Thorning-Schmidt benægtede, at de havde gjort noget, der var i strid med reglerne. Skatteeksperterne var imidlertid uenige om den konkrete fortolkning af de gældende regler, så der var nogle gråzoner i en sag af den karakter. For hurtigt at få sagen lukket, og for ikke at være i nærheden af disse gråzoner, besluttede ægteparret at indbetale hans skat i Danmark med tilbagevirkende kraft for hele 2009 samt at bede Skat om en bindende afgørelse af, om de havde handlet korrekt.

Meningsmålinger viste, at hendes troværdighed hos vælgerne omgående blev svækket mærkbart, og at Lars Løkke Rasmussen havde overhalet hende i spørgsmålet om, hvem vælgerne foretrak som statsminister. Det undrede ikke Venstre politiske ordfører Peter Christensen, som fandt, at danskerne selvfølgelig reagerede voldsomt mod Helle Thorning-Schmidt, som stod for en politik, der indebar, at alle danskerne skulle betale

mere i skat samtidig med, at hun åbenbart byggede sin private økonomi på, at hendes mand undgik dansk beskatning. Det gjaldt for Venstre om at smede, mens jernet var varmt.

Det blev endnu varmere, da BT's gravearbejde den 29. juli kunne afsløre, at hun i en email til Justitsministeriet i forbindelse med en ansøgning om, at hendes mand kunne blive medejer af deres hus, havde oplyst, at han var i Danmark hver weekend fra fredag til mandag hele året rundt. Dette var et større antal dage, end det hun havde fortalt pressen, nemlig at han havde været i Danmark 33 weekender om året. Antallet af dage i Danmark var en afgørende brik i vurderingen af, hvor beskatningen skulle finde sted. Dermed var der nu kommet en ny dimension ind i sagen: Havde hun givet urigtige oplysninger til myndighederne. Det er i givet fald strafbart. Venstres Ungdom meldte hende og hendes mand til politiet for at give urigtige oplysninger til myndighederne.

Hun afbrød omgående sin sommerferie den 30. juli og fortalte det store presseopbud i ankomsthallen i Kastrup, at hun havde begået en meget stor fejl ved at være sløset med de oplysninger, hun havde givet til Justitsministeriet, at det ikke var en bevidst fejl for at snyde, og at der ikke var en økonomisk ge-

vinst for hende og hendes mand i denne sag. Det troede regeringspartiernes talsmænd ikke et sekund på. Hendes troværdighed hos vælgerne faldt yderligere.

Den 16. september meddelte ægteparrets revisor, at han havde modtaget Skat's afgørelse. Konklusionen var, at Stephen Kinnock var frifundet i skattesagen, da han ikke var skattepligtig i Danmark for indkomstårene 2007, 2008 og 2009. Sagsfremstillingen var på ni sider, men ægteparret valgte kun at offentliggøre selve konklusionen, med den begrundelse, at fremstillingen indeholdt mange private oplysninger, som de ikke havde lyst til at dele med hele Danmark. Helle Thorning-Schmidt føjede den kommentar til, at hun syntes, det havde været mærkeligt at se, at skatteministeren og departementschefen havde blandet sig og haft holdninger til sagen. Det fandt hun ikke virkede korrekt.

Frifindelsen afholdt ikke Venstres skattepolitiske ordfører Mads Rørvig fra at fastholde, at når hun talte dage på den måde, som hun havde gjort, var man spekulant, et synspunkt som den politiske ordfører Peter Christensen også fastholdt. BT's Chefredaktør Peter Brüchmann var overrasket over dommen, ønskede hende tillykke med medvinden og stod i øvrigt ved bladets artikler og forsider og fortrød ingenting.

Sagen om det offentliges overbetaling for de patienter, som de private sygehuse overtog fra de offentlige sygehuse for at ventetidsgarantien kunne overholdes, blussede voldsomt op i det tidlige efterår. I marts 2009 havde udenrigsminister og formand for Det Konservative Folkeparti Lene Espersen udtalt, at der skulle skrues ned for de gyldne haner. Taksterne til privathospitalerne kunne sænkes med 25 procent.

Oppositionen havde tidligere prøvet at få Sundhedsministeriet til at udlevere interne beregninger om, hvor meget taksterne skulle

sættes ned. Nu krævede den at få udleveret det materiale, der lå til grund for hendes beregninger, beregninger som tilsyneladende gav oppositionen ret i dens påstand om, at de private hospitaler var blevet forgyldt i årevis.

Den 13. maj 2009 var der spørgetime i Folketinget om sagen, og her svarede Lene Espersen, at beregningerne hvilede på et grundigt arbejde, som var lavet af den konservative folketingsgruppe som led i et større sundhedsudspil. Med andre ord: Det var et internt partiarbejde, som oppositionen ikke havde krav på at få stillet til rådighed.

I september 2010 udkom bogen Projekt Løkke skrevet af Tanja Frederiksen og Sigge Winther Nielsen. I den påstod de, at en af Lene Espersens særlige rådgivere havde bedt en embedsmand i hendes ministerium om at stoppe al korrespondance med Sundhedsministeriet om spørgetimen og slette den hidtidige mailkorrespondance om spørgetimen. Korrespondancen var dog ikke blevet slettet, men alene fremkomsten af disse oplysninger såede tvivl om, hvorvidt Lene Espersen havde talt sandt. Pressen gravede derfor videre.

Den kunne berette om et notat med talepunkter, som Lene Espersen havde fået stillet til rådighed af Sundhedsministeriet, og som hun havde lænet sig op under spørgetimen. Hun havde altså fået oplysninger fra ministeriet og ikke kun fra den konservative folketingsgruppe. Den 29. september måtte hun derfor indrømme, at hun ikke havde svaret på det, hun var blevet spurgt om i Folketingssalen. Hun fastholdt, at hun ikke havde vildledt Folketinget, men nok at hun kunne have svaret klarere på, hvor hun havde fået sin viden fra.

Ifølge ministeransvarlighedsloven kan en minister straffes, såfremt vedkommende giver Folketinget urigtige eller vildledende oplysninger eller under Folketingets behandling af en sag fortier oplysninger, der er af væsentlig betydning for tingets bedømmelse af sagen.

Sagen havde altså en meget alvorlig karakter. Ordet rigsretssag blev nævnt. Oppositionen ville have sat en uvildig undersøgelse i gang, en undersøgelse som nødvendigvis også måtte omfatte statsminister Lars Løkke Rasmussens rolle i hele forløbet. Dansk Folkeparti ville vente med at tage stilling til, hvad der videre skulle ske i sagen, indtil et samråd i finansudvalget havde fundet sted.

Det var en noget forpjusket partiformand, der bød velkommen til De Konservatives landsrådsmøde den 2.-3. oktober. Trods en time-lang tale uden manuskript, hvor hun sagde, at partiet ville gå til valg på, at efterlønnen skulle afskaffes, topskatten og selskabsskatten sættes ned og den offentlige sektor slankes – alle konservative mærkesager – var stemningen mat. Meningsmålingerne var i bund, og tilliden til hende var stærkt svindende både blandt de konservative tillidsfolk og blandt vælgerne.

I et forsøg på at få lukket sagen hurtigt sendte Lene Espersen et undskyldende brev til Folketingets præsidium. Forgæves. Det hjalp heller ikke, at det også kom frem, at Rigsrevisor Henrik Otbo trods gentagne rykkestreger ikke havde fået alt relevant materiale fra Sundhedsministeriet, først og fremmest en omfattende rapport om takster på privathospitalerne, inden han afsluttede sin undersøgelse. Det var beregninger derfra, Lene Espersen havde brugt, og som rigsrevisor altså ikke fik stillet til rådighed i tide. Statsrevisorerne udtalte den 13. oktober – denne gang i enighed – at dette forløb havde været særdeles utilfredsstillende. Intet under, at sagen var kommet til at fylde næsten det hele under åbningsdebatten i Folketinget.

Den 29. oktober var Lene Espersen til et to timer langt samråd i finansudvalget. Det bragte ikke noget nyt frem. Bagefter erklærede Dansk Folkepartis gruppeformand Kristian Thulesen Dahl, at sagen trods alt ikke var alvorlig nok til, at partiet ville kræve hen-

des afgang. Den 4. november besluttede alle partierne i finansudvalget – altså inklusive Det Konservative Folkeparti – at tildele Lene Espersen en næse i Pinocchio-klassen, idet udvalget udtalte, at det var stærkt kritisabelt, at hendes svar i maj 2009 var så upræcist, at det ikke var i tråd med ministeransvarlighedsloven. Det er det tætteste, man kan komme på at udtale mistillid uden at gøre det.

Næsen, kritikken af hende fordi hun i foråret 2010 på grund af ferie havde meldt afbud til et møde, hvor USA's udenrigsminister Hilary Clinton deltog og – viste det sig senere forkerte – påstande om, at hun deltog mindre i ministermøderne i EU end tidligere udenrigsministre, svækkede hende alvorligt. Når der til lægges det for en partiformand alvorlige faktum, at hendes parti havde en historisk lav tilslutning i meningsmålingerne, blev hun af sit bagland kritiseret for ikke at profilere konservative mærkesager godt nok. Medierne begyndte at berette om et stigende pres på Lene Espersen for at få hende til at træde tilbage som partiformand.

Den 24. august fremlagde finansminister Claus Hjort Frederiksen regeringens forslag til dens første egentlige sparefinanslov. Forslaget bød ikke på overraskelser, da de fleste af besparelserne allerede var aftalt i det sene forår med Dansk Folkeparti i forbindelse med forliget om genopretningspakken og fra regeringens aftaler med regionerne og kommunerne. Der var afsat 10 milliarder kroner til brug over de næste tre år på sygehuse, akutindsats, udsatte grupper, bedre uddannelse og mere forskning. Pengene skulle skaffes gennem offentlige besparelser og omprioriteringer. I alt opererede forslaget med et minus på knap 79 milliarder kroner på de samlede offentlige finanser, hvoraf staten tegnede sig for omkring 52 milliarder kroner.

Finanslovsforhandlinger kunne ikke helt følge drejebogen fra de tidligere år. Regeringen havde mistet sit flertal alene med Dansk Fol-

keparti, da Per Ørum Jørgensen i maj havde forladt De Konservative for i juni at melde sig ind i Kristendemokraterne. Det betød, at foruden Dansk Folkeparti skulle enten han, Liberal Alliance eller en af de to andre løsgængere i Folketinget – Christian H. Hansen, som i januar havde forladt Dansk Folkeparti og som derefter forsøgte at danne et nyt parti, Fokus, og Pia Christmas-Møller, som allerede i december 2007 havde brudt med De Konservative – gå med i et forlig for at have de nødvendige 90 mandater. Det var nemlig utænkeligt, at Socialdemokraterne, Socialistisk Folkeparti eller Det Radikale Venstre trods den økonomisk krise aktivt ville medvirke til et stort bredt forlig med maksimalt et år til næste folketingsvalg.

Det stod i hvert fald helt klart, da Socialdemokraterne og Socialistisk Folkeparti den 6. september for første gang nogensinde fremlagde et fælles finanslovsudspil. Det viste som forventet, at afstanden mellem dem og regeringen var stor. Det politisk interessante ved udspillet var, at det byggede på en revideret udgave af Fair Forandring og det på trods af, at Helle Thorning-Schmidt ved fremlæggelsen af den plan i august 2009 havde erklæret, at den ville der ikke blive ændret et komma i.

Nu havde de to partier overtaget genopretningsspakkens fastfrysning af skattesatserne og dermed øget skatteindtægterne med 7 milliarder kroner ud over de skattestigninger, der allerede var annonceret i planen. De ekstra penge skulle bruges til at forhøje beskæftigelsesfradraget og hæve pensioner og kontanthjælp. Denne revision karakteriserede regeringen som et løftebrud og en ren tilståelsessag: de to oppositionspartiets svar på krisen var øgede skatter og afgifter og øgede offentlige udgifter.

Efter blot et enkelt møde med regeringen erklærede begge partier, at de herefter opfattede sig som værende ude af forhandlinger-

ne. Det samme gjaldt Det Radikale Venstre, fordi partiet ikke kunne få gennemført et af dets hovedkrav om en reform af efterlønnen. Dansk Folkeparti var ikke indstillet på at støtte en sænkning af selskabsskatten, som især De Konservative ønskede. I stedet ville partiet blandt andet frigøre et par milliarder kroner fra erhvervsstøtteordninger og bruge dem til støtte for iværksættere og små virksomheder og til momsfrigivelse for turisterhvervet. Begrundelsen var, at det erhverv var spredt over hele landet, inklusive udkantsdanmark, og desuden havde mange arbejdspladser også for dem, der ikke var så højtuddannede.

Liberal Alliances hovedkrav var en fjernelse af multimedieskatten, iværksætterskatten og en nedsættelse af selskabsskatten, men mulighederne for at komme igennem med de krav blev stærkt forringet, da Dansk Folkeparti og Kristendemokraterne fandt sammen om helt at afvise skattelettelser. Begge partier var mere optaget af at hjælpe yderområderne og af at rette op på, at der i forhold til forrige år var kommet 700 millioner kroner mindre ind i satspuljen. Formålet med den pulje var at hjælpe de socialt udsatte. Da Liberal Alliance den 5. november fortsat fastholdt alle sine krav, og regeringen ikke ville imødekomme dem alle, var partiet endegyldigt ude af finanslovsforhandlingerne. Det borgerlige samarbejde holdt ikke. Hermed var det Kristendemokraternes eneste repræsentant i Folketinget, Per Ørum Jørgensen, der sammen med Dansk Folkeparti kunne sikre regeringen et flertal.

Hans krav var, at der skulle nedsættes en værdikommission for danske værdier, at der skulle sættes en dato på en motorvej mellem Herning og Holstebro, at antallet af hospicepladser skulle hæves fra 200 til 250, samt at der tilførtes satspuljen yderligere midler. Det var relativt beskedne, men realistiske krav, som regeringen ikke havde problemer med at imødekomme. Kristendemokraterne havde en interesse i at demonstrere, at partiet overhovedet fandtes endnu og i øvrigt var ansvar-

ligt nok til at blive indvalgt i Folketinget ved næste valg, et valg som i øvrigt gerne skulle komme så sent som overhovedet muligt.

Som sædvanligt stillede Dansk Folkeparti nye krav til udlændingepolitikken, blandt andet om en 28-årsregel for familiesammenføring med dispensationsordning i stedet for den gældende 24-årsregel. Det stillede også krav om indførelse af et optjeningsprincip, så udlændinge fra lande uden for EU skulle have betalt skat i Danmark i syv år, før de fik ret til danske social- og sundhedsydelse, om en undersøgelse af hvad indvandringen kostede samfundet samt om øget toldbemanding ved de danske grænser.

Den 7. november indgik regeringen og Dansk Folkeparti en ny udlændingeaftale. Den gjorde op med det hidtidige system for ægtefællesammenføring, hvor ægtefæller som hovedregel kunne komme til Danmark, hvis ellers vedkommende var fyldt 24 år og parret opfyldte tilknytningskravet. Dette krav blev skærpet og suppleret med et system, hvor der skulle optjenes point på sprogkunderskaber, færdiggjort uddannelse, erhvervs erfaring og bosættelse uden for et udsat boligområde (ghetto) for at få sammenføring, også selvom man var fyldt 24 år. Personer under 24 år kunne, hvis de var særligt kvalificerede, sammenføres selvom de ikke var fyldt 24 år.

Det aftaltes også, at den økonomiske garanti, der skulle stilles af herboende, hævedes fra 50.000 kroner til 100.000 kroner, og at han/hun havde en fast tilknytning til arbejdsmarkedet. Hensigten var, at de, der ikke opfyldte kvalifikationskravene og det skærpede tilknytningskrav, ikke kunne få ægtefællesammenføring uanset parternes alder. Det indgik endvidere i aftalen, at der skulle gennemføres en undersøgelse af, hvad indvandringen kostede det danske samfund, og at der skulle ske en styrket indsats mod socialt bedrageri. Indførelsen af et optjeningsystem for at få ret til sociale ydelser blev sendt i udvalg.

Med den aftale på plads og med Per Ørum Jørgensens melding om, at den ikke afspejlede Kristendemokraternes udlændingepolitik, men at de tog den til efterretning, indgik Venstre, Det Konservative Folkeparti, Dansk Folkeparti og Kristendemokraterne finanslovsforliget den 8. november.

Regeringen indgik desuden nogle aftaler, hvor andre partier også var med. Et bredt etårigt forlig blev indgået om besparelser i politiet, Det radikale Venstre var med i et forlig om at øge renoveringsrammen for den almene boligsektor på fem milliarder kroner over de næste tre år, og partierne bag globaliseringsforliget fra 2006 (dvs. alle på nær Socialistisk Folkeparti og Enhedslisten) blev enige om fordelingen af 1,4 milliarder kroner fra globaliseringspuljen til forskning og udvikling. Derimod lykkedes det ikke for regeringen at forhandle en reform af SU-systemet på plads, en reform der sigtede mod at få de studerende hurtigere igennem deres uddannelse og derved være med til at forbedre statsfinanserne.

Det viste sig allerede dagen efter indgåelsen af forliget, at der var uenighed mellem regeringen og Dansk Folkeparti om den konkrete forståelse og udmøntning af de principper, der var aftalt om pointsystemet. De måtte derfor forhandle videre om den præcise udformning af lovforslaget, alt mens en række af de konservative kredsformænd tilkendegav, at nu var grænsen nået. Et par enkelte medlemmer af Venstre folketingsgruppe skabte usikkerhed om deres stemme, men valgte til sidst at følge partidisciplinen.

En ikke uvæsentlig hensigt med udlændingeaftalen havde været at skabe splid i oppositionen, ikke mellem regeringen og dens støttemparti. Det første lykkedes også. Ledelserne i Socialdemokratiet og Socialistisk Folkeparti forholdt sig foreløbig afventende med hensyn til deres stillingtagen. Deres begrundelse var, at det var umuligt at tage stilling til et pointsystem, som forligspartierne ikke engang

selv var enige om. Det afholdt dog ikke fremtrædende folkesocialister, socialdemokrater og fagforeningsfolk fra med det samme at tage klar afstand til aftalen.

Det lykkedes for Villy Søvndal at få partiets landsledelse og folketingsgruppe til foreløbig at acceptere den henholdende linje, som han havde en aftale med Socialdemokraterne om at følge. De to partier stod sammen. Derimod var der ingen tøven fra de to andre oppositionspartier. Det Radikale Venstre og Enhedslisten erklærede straks, at de var modstandere af pointsystemet og ville stemme nej til aftalen.

Den 17. november blev forligspartierne enige om detaljerne i den endelige aftale. Den udenlandske ægtefælle skulle optjene 120 point, hvis vedkommende var under 24 år og 60 point hvis ægtefællen var over 24 år for at få lov til at bosætte sig i Danmark med sin danske ægtefælle. Det var et detaljeret system med mange pointkategorier spændende fra 120 point for en PhD eller kandidatgrad i Danmark eller et af 20 højest placerede universiteter i verden over 40 point for udenlandsk erhvervs erfaring i to et halvt år ud af de seneste tre til 10 point for aktiv deltagelse i globale humanitære organisationer.

Socialdemokraterne og Socialistisk Folkeparti besluttede, at de ikke ville stemme for regeringens model. I stedet opstillede de deres egen. I den var kravene til personer under 24 år de samme som i regeringens model. For personer over 24 skulle man blot opfylde to af fem krav om erhvervs erfaring, uddannelse eller sprogkundskaber. Det Radikale Venstre og Enhedslisten ville heller ikke vide af dette pointsystem. De var principielle modstandere af selve tanken om et pointsystem.

Oppositionen stod splittet og regeringen kunne i en kommende valgkamp igen trække det kort, der sagde, at vælgerne ikke kunne være sikre på hvilken udlændingepolitik, der ville blive ført af en ny regering. Det kort havde i tidligere valgkampe været effektivt. Men aftalen kunne også risikere at give bagslag for regeringsblokken. En meningsmåling viste, at omkring halvdelen af vælgerne foretrak S-SF's model og en anden viste, at omkring 60 procent af vælgerne var enig med Helle Thorning-Schmidt i, at den danske udlændingepolitik nu var strammet tilstrækkeligt, og at der derfor ikke var behov for at gøre mere på det område.

Mod årets slutning rykkede efterløns spørgsmålet endnu højere op på den politiske dagsorden. Dansk Folkepartis gruppeformand Kristian Thulesen Dahl erklærede den 17. december, at partiet stadig ikke var indstillet på at forringe vilkårene for efterlønnere, men at det var villig til at diskutere ændringer, som gjorde det attraktivt at blive hængende på arbejdsmarkedet. Det fik De Konservative til atter at gå i offensiven for en afskaffelse af ordningen. En meningsmåling viste, at et flertal af vælgerne nu var positivt stemt for en afskaffelse af efterlønnen for alle under 40 år.

I Venstre var der flere og flere, som krævede – også offentligt – at partiet skulle gå til valg på liberale reformer herunder et opgør med efterlønnen. I en annoncekampagne i aviserne på årets sidste dage skrev statsminister Lars Løkke Rasmussen, at det med kun halvdelen i arbejde og en faldende olieproduktion var nødvendigt at være åben for reformer. Det blev tolket som et varsel om, at efterlønnen ville blive et centralt tema i den valgkamp, der ville komme senest i begyndelsen af november 2011.